

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

УДК 371.213.8

Т.В. Бочуля, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

І.В. Янчева, доц. (ХДУХТ, Харків)

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ПРОЕКТУВАННІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Дійсність є такою, що визначальною метою діяльності вищої школи є суцільний неперервний розвиток людської особистості заради неї самої, служіння винятковим цілям культури і зміна формації суспільства. Сьогодні вкрай важливо адаптувати навчальний процес під нові вимоги суспільства, ринку праці, бізнесу, які під впливом еволюційних глобалізаційних процесів змінили орієнтир в своїх потребах та очікуваннях.

Навчальний процес є своєрідним замкнутим колом, в межах якого відбувається формування особистості, котра володіє професійними вміннями та навичками, затребуваними ринком праці та адаптованими під чинну суспільно-економічну формацію. Тим не менш, це твердження є дещо помилковим, враховуючи, що у Вищій школі суб'єкту навчання притаманні характеристики, які відрізняють його від звичайних учнів. Тому, маємо переконання, що навчальний процес доцільно представити у вигляді інтегрованих рівнів, з постійним переходом на нову стадію розвитку (рис. 1).

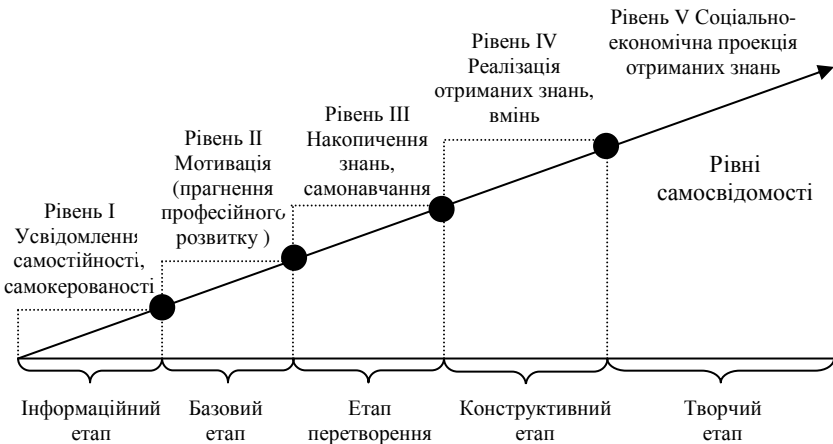

Рисунок 1 – Рівні навчального процесу

На першому етапі суб'єкт навчання усвідомлює себе самостійною, самокерованою особистістю та сприймає інформацію, яку йому пропонують в межах обраного професійного напрямку.

На базовому рівні навчального процесу розвивається готовність до навчання, суб'єкт адаптує власні цілі з цілями загального навчального процесу, в рамках якого сприймається матеріал, запропонований для формування кінцевого корисного знання. Додатково суб'єкт визначає для себе та узгоджує з викладачем план самонавчання та саморозвитку. Цей етап цілком можна назвати фундаментальним, оскільки закладається основа майбутнього фахівця, здатного не тільки сприймати, володіти та формувати інформацію, а й розвивати знання, компетенції, вміння, якості для професійного зростання.

На етапі перетворення передбачається, що суб'єкт є достатньо зрілим для відтворення накопиченої раніше навчальної інформації та трансформувати її в корисне знання, придатне для споживання в рамках професійної компетенції. Активізується процес навчання. Репродуктивна функція заміщується продуктивною.

Реалізація засвоєної інформації передбачає генерацію суб'єктивно нового знання для рішення нетипових завдань, вибору найбільш адаптованої під цільовий запит альтернативи з максимально високим коефіцієнтом корисної дії та мінімальним рівнем ризикованості та невизначеності. Характерним є повна реалізація поставленого завдання в межах отриманих знань та опанованих вмінь. Саме на цьому етапі можна розрахувати сумарну вигоду та ефект від реалізації суб'єктом результату своєї техніко-інтелектуальної обробки інформації.

На творчому етапі суб'єкт отримує можливість прийняти участь у зміні сучасного суспільно-економічного устрою інформаційного простору. Не випадково зроблено наголос на інформаційному просторі, оскільки в період абсолютної інформаціології шляхом інформації координуються всі процеси, притаманні суспільству й економіці. Суб'єкт навчання презентує власний, унікальний проект, оцінка якого визначає рівень затребуваності фахівця такого рівня кваліфікації на ринку праці.

Не випадково зроблено наголос на рівнях навчального процесу, оскільки емпірично доведено, що вони є усталеними при підготовці молодих фахівців, а будь-які модифікації та зміни відбуваються в їх межах, не змінюючи первісної структури.

На зміни, які відбулися в сучасному суспільстві, неабиякий вплив справив бурхливий й динамічний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, які торкнулися всіх сторін сучасного буття, у тому числі й індустрії освіти. На теперішній час вітчизняна вища школа знаходиться під впливом світових тенденцій інформатизації та інтелектуалізації суспільства, що своїм результатом має перехід до нових нетрадиційних форм і методів навчання,

використання інноваційних технологій, комп'ютерної техніки, програмного забезпечення та електронних комунікацій та кращого світового досвіду.

Реалії сучасного розвитку навчального середовища диктують нові умови, що логічно вимагає еволюції поглядів, інструментів, технологій організації навчального процесу. Проектування навчального процесу сьогодні орієнтовано на побудову інноваційної моделі з відповідною реорганізацією освітнього процесу, технологій та методів навчання.

Сьогоднішньому навчальному процесу притаманні риси структурованого інноваційного середовища з регульованим переходом від репродуктивної організації професійної підготовки до формування інноваційних компетенцій, орієнтованих на розвиток освіти та суспільства. Це можливо в умовах якісного переходу на новий рівень підготовки фахівців.

Показовою є зміна вектору інформаційного спрямування від навчального матеріалу методичного характеру, котрий здатен виробити достатній рівень професійної компетенції, до рівня наукового пізнання, на якому формується нова професійна та інформаційна компетенції, що змінюють філософсько-орієнтовані основи фахового спрямування (рис. 2).

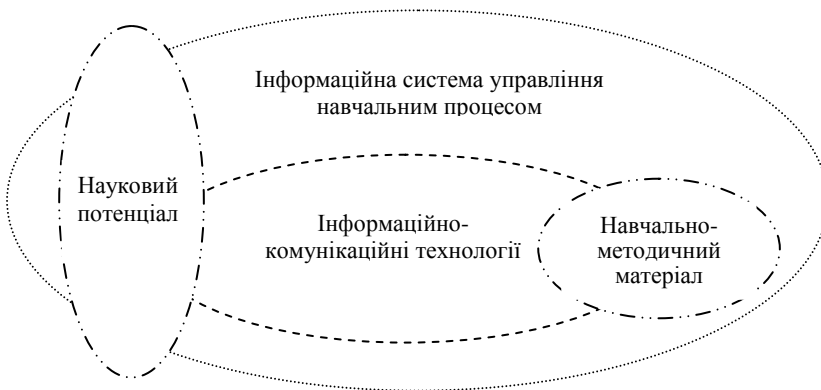

Рисунок 2 – Інформаційне забезпечення навчального процесу

На теперішній час важливо спроектувати навчальний процес не тільки для потреб підготовки професійних фахівців, а й закласти основу формування наукової думки. Дійсність є такою, що наукові пошуки вченої еліти вкрай важливі з погляду адаптації суспільства до

нових умов існування в інформаційно та технологічно налаштованому просторі.

Зауважимо, що з погляду якісного розвитку сучасна інтерпретація навчального процесу проєктована на розширення наукового пізнання, що вельми актуально, адже практика є наслідком теорії. В жодному разі не виокремлюємо ці поняття й не проводимо між ними паралелі, адже це – неділимі поняття й тісно взаємопов’язані на всіх рівнях.

Маємо переконання, що сучасна модель інтегрованого навчального процесу сконструйована на засадах складних інтегрованих інформаційних зв’язків та методичного інструментарію в техніко-інтелектуальному контурі (рис. 3).

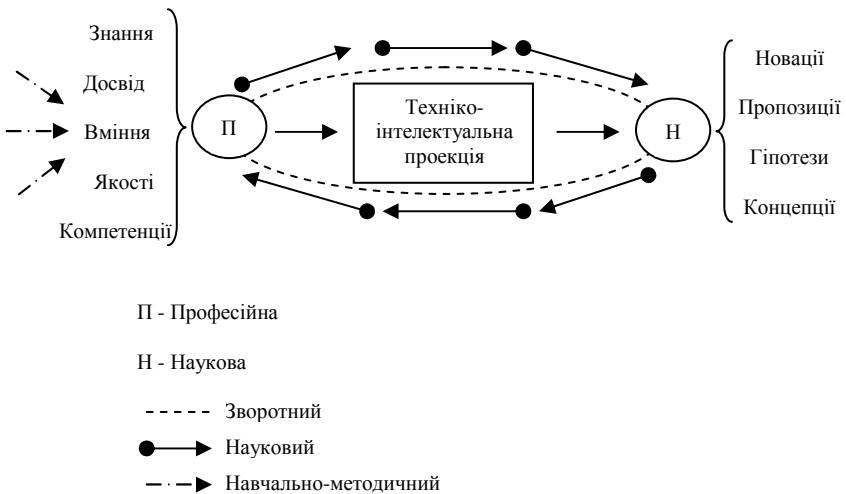

Рисунок 3 – Сучасна модель інтегрованого навчального процесу

Проектування моделі організації навчального процесу представлено інтеграційною системою принципів, методів та процедур процесу навчання в логічній єдності та тісному взаємозв’язку з новаціями інтелектуалізованого суспільства, яке знаходиться під впливом еволюції технологій та філософсько-світоглядним пошуком наукового розвитку.

Інноваційні моделі навчання не виходять за рамки традиційного уявлення про підготовку фахівців. Тим не менш мають характерні аспекти, які впливають на інструментарій, методологічні основи, технології та процеси. Так, в рамках контекстного навчання

збільшується частка прикладної (практичної) роботи і передбачає інтеграцію навчальної, практичної та наукової робіт.

Підвищити характер навчального процесу до творчого рівня передбачається в рамках проблемного навчання, коли студентів пропонується здійснити самостійний пошук знань через проблематизацію викладачем навчального матеріалу. Наближеним до такого виду навчального процесу є імітаційне навчання, в рамках якого розробляється певна реалістична ситуація, що активізує особистий пошук суб'єкта до вирішення поставленого завдання.

Полярними моделями навчання є повне засвоєння знань або дистанційне навчання. Досі відсутня єдина думка щодо пріоритету однієї з них. Більш продуктивною представляється система дистанційного навчання, оскільки суб'єкт отримує необмежений доступ до навчально-методичного матеріалу в електронному форматі, налагоджує сумісну роботу з викладачем або з групою у режимі реального часу, активізує власну самостійну роботу. Система дистанційного навчання є зручною для отримання базових професійних знань, розвитку компетенцій та активізації творчого пошуку. Тому, зважаючи на вимоги сучасності, саме дистанційна форма отримала більше визнання. Тим не менш, на користь традиційної форми слід зазначити тісну взаємодію з викладачем, формування не тільки професійних, а й загальнолюдських якостей та кращого досвіду, що вкрай важливо для адаптації в сучасному світі.

Постійно в організації навчального процесу необхідно додержуватися балансу, інтегруючи всі форми навчання. Головним залишається потреба широкої інформатизації та інтелектуалізації як дієвих інструментів актуалізації навчального процесу.

Основним напрямком інформатизації навчального процесу є запровадження та поширення різних електронних форм і видів навчання. Широкої популярності у навчальному середовищі здобула система електронного навчання (e-learning), відмітною рисою якої є адаптація до вимог сучасного інформатизованого суспільства з відповідним забезпеченням трансформованих потреб користувачів.

Внаслідок наростання масштабів та темпів переходу до нової нетрадиційної форми освіти логічною стала організація навчального процесу, надання йому віртуалізованої природи з розширенням меж та збільшенням відкритого доступу до навчальних ресурсів серед студентів.

Організація навчального процесу здійснюється на підставі реалізації професійних компетентностей викладачів, які орієнтовані на продуктивний розвиток студентів як особистостей з вираженими професійними здібностями, бажанням саморозвитку та комунікативності.

Алгоритм підготовки майбутніх фахівців передбачає інтеграцію мотиваційних стимулів, потужної теоретичної бази, практичного аспекту підготовки, самонавчання, залучення до науково-дослідної роботи, реалізації вмінь в реальному економічному середовищі. Додатковим компонентом є новачі реформації науки і техніки, суспільства й економіки, суспільної формації та світогляду.

Сучасна система вищої школи функціонує відповідно до накопиченого педагогічного досвіду, який трансформувалася згідно найкращої світової практики – від історичного та прикладного до новаторського, який поєднує активні методи навчання з використанням новітніх комп'ютерних технологій.

Дієвим інструментом модернізації сучасної вітчизняної системи освіти є синхронізування інструментів інформаційно-комунікаційних технологій в моделі сільового курсу – повнофункціонального процесуального засобу формування знань та розвитку творчих навичок з обов'язковою актуалізацією базової структури та технології навчання, що якісно розвиває сучасну модель освіти.

Не викликає жодного сумніву ідея про те, що в епоху глобалізації та інтернетизації побудова інформаційного суспільства є об'єктом підвищеної уваги. Тому до вищих навчальних закладів, які відповідають за підготовку фахівців нової формації, висуваються особливі вимоги, пов'язані з продукцією нового знання, що логічно змінює ставлення суспільства до інституту освіти, визначаючи його нові якісні показники успішності.

Глобалізаційні процеси в суспільстві трансформували класичні основи, методи та технології викладання у вищій школі і по-новому зорієтували на застосування інноваційних способів навчання, центральне місце в яких по праву зайняли інформаційні технології. Звісно, що подальший розвиток технології навчання в цьому напрямку вимагатиме нових досліджень, які розширюватимуть знання та пропонуватимуть нові шляхи вирішення питань щодо розвитку освіти.

Сучасне уявлення модернізації навчального процесу інтерпретовано через відповідність освітнім потребам суб'єкта навчання, запитам ринку праці, трансформації та вимогам держави і суспільства, що досягається шляхом інноваційних методів, технологій і засобів навчання.